

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 15ΗΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1997

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΑΤΣΑΝΙΩΤΗ

Ε Π Ι Σ Η Μ Ο Σ Υ Π Ο Δ Ο Χ Η

ΤΟΥ ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕΛΟΥΣ

κ. LUCIEN JERPHAGNON

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι Συνάδελφοι,
Κυρίες, Κύριοι,

Ὁ Γαλάτης (ὡς ὁ ἴδιος εἶμαι βέβαιος πὼς θὰ ἐπεθύμει ν' ἀποκαλεῖται) νέος συνάδελφος, τοῦ ὁποῖου τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργον ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω ἐνώπιόν σας, δὲν εἶν' ἀπλῶς ἓνα ἀνάμεσα στ' ἄλλα ἀντεπιστέλλοντα μέλη τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν· εἶν' ὁ ἐξ αὐτῶν κατ' ἐξοχὴν φιλέλληνα ποὺ οὐδέποτε παύεται ἀσκιῶν αὐτοβούλως τὸ κοπιῶδες χρέος τοῦ συνηγόρου τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐνώπιον τῆς κοινῆς γνώμης μιᾶς ἀνθρωπότητας τὰ μάλιστα διεπομένης ἀπὸ διάθεσιν σκεπτικισμοῦ ἐναντι τῶν ἐκ παραδόσεως καθιερωμένων ἀξιῶν, ἂν ὄχι καὶ κυνικῆς τῶν ἀντιμετωπίσεως, χάριν ἀπαξιῶν ποὺ συνδέονται πρὸς ἓναν τρόπον ζωῆς θεμελιούμενης ἐπὶ τοῦ αἰτήματος τῆς στυγνῆς καρπώσεως τοῦ παρόντος, μὲ κριτήριον τὸ ἄμεσον κέρδος· ἓναν τρόπον ζωῆς ποὺ χαρακτηρίζει τίς σημερινὲς κοινωνίες στὸ σύνολό τους, καὶ ποὺ ὀδηγεῖ τίς συνειδήσεις τῶν συγχρόνων μας στὴν ἐπιλογὴν τῆς εὐχέρειας, ἂν ὄχι καὶ τῆς ράθυμης ὑποδουλώσεώς των στὸ τρέχον καὶ στὸ κοινότοπο τῶν ποιοτικῶς ὑποβιβασμένων σημερινῶν ἀξιακῶν προτύπων. Ὁ Lucien Jerphagnon εἶν' ἐπίλεκτον μέλος τῆς χορείας τῶν ὀλιγάριθμων ἐκείνων ἀνώτερων διεθνῶν πνευμάτων ποὺ διατελοῦν προσκεκολλημένα στὸ ἰδεῶδες τῆς ἑλληνικῆς παιδείας τῆς

όποιας μετέχουν και, τελικῶς, στὸ ιδεῶδες τῆς Ἑλλάδος. Διακηρύσσει, δίχως κίνδυνον ὑπερβολικῆς, πὼς εἶναι Ἕλληνας τὴν ψυχὴν, περισσότερο Ἕλληνας ἀπ' ὅσον Γαλάτης, πράγμα πὸ συνεχῶς ἐπιβεβαιώνει ἡ ἐκ μέρους τοῦ ἀδιάκοπη στήριξη τῶν δικαίων τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ τοῦ αἰτήματος τῆς ἔντονης ἑλληνικῆς παρουσίας στὸν διεθνή χῶρον.

Ὁ Lucien Jerphagnon ἐγεννήθη τὸ ἔτος 1921 στὴν πόλη Nancy τῆς γαλλικῆς Λοθαριγγίας ὡς μέλος οἰκογενείας ἐπιστημόνων καὶ διαμαρτυρομένων τὸ θρησκευμα. Κι οἱ δυὸ αὐτὲς οἰκογενειακὲς ιδιότητες προοιωνίζοντο τὴν ἀγάπην του γιὰ ὅ,τι τὸ Ἑλληνικόν. Ὡστόσο δὲν ἀκολούθησε σταδιοδρομίαν θετικοῦ ἐπιστήμονος, ἀλλ' ἐστράφη ἐνωρίτατα πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὴν φιλοσοφία.

Ὁ δεῦτερος παγκόσμιος πόλεμος διέκοψε τὴν σπουδὴν τοῦ κρατούμενος σὲ στρατόπεδο τῆς βορείου Γερμανίας, ὃ σήμερον τιμῶμενος στοχαστῆς ἀπηλευθερώθη μόλις τὸ ἔτος 1945 ἀπὸ τὰ προελαύνοντα βρετανικὰ στρατεύματα. Ἀπὸ τοῦ ἐπομένου ἔτους συνέχισεν ἕναν δρόμο σπουδῶν τὴν ὁποῖαν ἐπιθυμοῦσε κατὰ τὸ δυνατόν εὐρύτερες. Τὸν ἐνέπνεαν ἡδη ἡ ἱστορία καὶ ἡ ψυχολογία τὴν ὁποῖαν, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν φιλοσοφίαν, ἐσπούδασε στὴν περίφημη Σχολὴν Ἀνωτάτων Σπουδῶν, τῶν Παρισίων, ὅπου οἱ νέοι ἐπιστήμονες προετοιμάζονται στὴν ἔρευναν, καὶ ἀπ' ὅπου ἡδη ἀπεφοίτησε διδάκτωρ, γιὰ νὰ ἐργασθῆ ἐν συνεχείᾳ ὡς ἐρευνητῆς στὸ πασίγνωστο διεθνῶς Ἐθνικὸ Κέντρο Ἐπιστημονικῆς Ἐρεῦνης, ἀκόμη γνωστότερον ὡς CNRS, καθ' ὃν χρόνον προετοίμαζε τὸ κρατικὸ διδακτορικὸ του δίπλωμα μὲ τὴν τότε δυὸ ἀπαιτούμενας διδακτορικὰς διατριβὰς, τὴν μίαν ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἡ ταυτότης καὶ ἡ βιούμενη διάρκειά της* τὴν ἄλλην, περὶ τῆς κλασσικῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν, ἀντιστοιχῶς, τῶν κοινῶν μας ὀνομαστῶν δασκάλων Vladimir Jankélévitch καὶ Pierre-Maxime Schuhl. Ὑφηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Besançon, ἐξελέγη ἐν συνεχείᾳ τακτικὸς καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Caen, ἐνὸς τῶν ἀρχαιοτέρων, ἂν ὅχι τοῦ ἀρχαιότερου, τῆς Εὐρώπης (ὡς εἶναι γνωστόν, ἡ ἔρις περὶ τῶν πρωτείων δὲν ἔχει ἀκόμη κοπάσει ἐν προκειμένῳ), καταλαβὼν τὴν ἔδραν τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας, καὶ ὅπου ἐδίδαξε μέχρι τοῦ ἔτους 1984. Ἐκ παραλλήλου ἀνέλαβε τὰ λεπτότατα λειτουργήματα τοῦ Συμβούλου τῆς Διεθνοῦς Ἀκαδημίας Φιλοσοφίας, τοῦ ὀνομαστοῦ Institut International de Philosophie, τοῦ ὁποίου ὁ ὁμιλῶν ἔχει τὴν τιμὴν νὰ διατελῆ μέλος οἰονεὶ ἐκ νεότητός του, συγκεκριμένα ἀπὸ πολλῶν δεκαετιῶν, καθὼς καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς ἐξ ἴσου ὀνομαστῆς Bibliographie Internationale de la Philosophie, τὴν ὁποίαν ἡ Ἀκαδημία ἐκείνη ἐκδίδει, καὶ πρὸς τὴν ὁποίαν ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν συνεργάζεται ἀπὸ μακροῦ διὰ τοῦ ἑαυτῆς Κέντρου Ἐρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας. Στὸ πλαίσιο τῶν λειτουργημάτων αὐτῶν, ὁ Lucien Jerphagnon ἀνέλαβε δεκάδες δυσχερῶν ἀποστολῶν ἀνά τὰ πέρατα τῆς γῆς, πρὸς

ρύθμισιν θεμάτων συνεργασίας μεταξύ φιλοσόφων και ακαδημιῶν, εἶναι δὲ περιττὸν νὰ τονίσω πόσον παρόμοια θέματα συνεργασίας εἶναι δυσκόλως ἐπιλύσιμα. Ἐπίστεψιν τῶν ἐν Γαλλίᾳ δραστηριοτήτων του ἀπετέλεσεν ἡ πρόσφατη ἐκλογή του στὴν Ἀκαδημία τοῦ Montpellier.

Ἡ πανεπιστημιακὴ διδασκαλία καὶ ἡ φιλοσοφικὴ διπλωματία δὲν ἀπετέλεσαν, φυσικὰ, ὁμοῦ μετὰ τῆς διοικητικῆς ἐργασίας, τὴν μοναδικὴν περιοχὴν φιλοσοφικῆς δραστηριότητος τοῦ Lucien Jephagnon, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἐρευνητικὴν προσπάθειαν ἀνεφέρθη ἤδη προηγουμένως μνημονεύων τῶν πρώτων ἐργων του. Τὴν σταδιοδρομίαν του ὠροθέτησαν πλέον τῶν εἴκοσιν εὐμεγέθων βιβλίων ἐκ τῶν ὁποίων τὰ περισσότερα ἔτυχον βραβεύσεως εἴτε ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας εἴτε ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἑθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, τῆς πρώτης καὶ τῆς πέμπτης, κατὰ σειρὰν ἰδρύσεως, ἐκ τῶν πέντε Ἀκαδημιῶν ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ Ἰνστιτοῦτον Γαλλίας. Πλεῖστα ἐκ τῶν βιβλίων αὐτῶν ἔχουν μεταφρασθῆ ὅτι ἑπτὰ συνολικῶς γλωσσες, ὥστε ὁ συγγραφεὺς των, προσερχόμενος σήμερον πρὸς ἡμᾶς, οὐδὲ κατ'ἐλάχιστον νὰ εἶναι ἄγνωστος εἰς τὸ παγκόσμιον φιλοσοφικὸν κοινόν, ἀντιθέτως δέ, νὰ εἶναι ὁ συγγραφεὺς βιβλίων πού συνιστοῦν ἤδη καὶ θὰ συνιστοῦν, στὸν ρευστὸν κόσμον τῆς φιλοσοφίας, παγίως καὶ ἐπὶ πολλὰς ἀκόμη δεκαετίες, πολύτιμα («ἔργα ἀναφορᾶς»). Ὅμοιως, πολυάριθμα εἶναι τὰ μικρότερα δημοσιεύματά του. Σ' ὅλα τὰ ἔργα του σταθερῆ προβάλλει ἡ ἐπιτυχῶς ἐκάστοτε ὑπ' αὐτοῦ πραγματοποιούμενη πρόθεσί του νὰ φωτίσει νέες πτυχὲς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας. Διὰ τῶν ἐργασιῶν του περὶ τοῦ Πλάτωνος, περὶ τῆς ἑλληνιστικῆς φιλοσοφίας, ἰδιαίτερα τῆς στωικῆς, περὶ τοῦ Πλωτίνου καὶ τοῦ νεοπλατωνισμοῦ, γενικώτερα, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἐκλεκτικῆς διανοήσεως ὅπου πρωταγωνιστικὸν ρόλον διαδραματίζει ἡ στωικὴ φιλοσοφία τῆς ὁποίας τὴν κυρίαρχον παρουσίαν ὁ ἴδιος τεκμηριώνει ὅχι μονάχα φιλοσοφικῶς, ἀλλὰ καὶ ἱστορικῶς, ἕνα σκοπόν, καὶ τοῦτον μ' ἀπροκατάληπτον ζῆλον, ἀλλὰ καὶ μ' ἄψογην μέθοδον ἐξυπηρετούμενον, ἐπιδιώκει: τὴν ἀνάδειξιν τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ὡς τῆς κατ' ἐξοχὴν ζωογόνου πνοῆς τόσον τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὅσον καὶ, εἰδικώτερα, τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ, δι' αὐτοῦ, τοῦ μεσαιωνικοῦ δυτικοῦ κόσμου. Μὲ τὰ ἔργα του ὁ Lucien Jephagnon, κατέρριψε, πρὸ τοῦ γράμματος ἤδη, τὰ ἐγχειρήματα τῶν ὀργάνων ξένης ὁμολογίας, ὡς ὁ ἐκλιπὼν Jean-Baptiste Duroselle καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτῷ ἀπανταχοῦ μιμηταὶ καὶ συνεχισταὶ του καθόβουλοι καὶ ἀνθέλληγες ἱστορικοὶ τῆς Δύσεως, ἐλεύθερος διατελῶν, ὡς ἐκ τῆς θρησκευτικῆς του ὁμολογίας, πάσης πρὸς τὴν Ρώμην δεσμεύσεως.

Ἀλλὰ καὶ εὐρύτερον θεωρούμενος, ὁ ἀγὼν τοῦ σήμερον τιμωμένου συναδέλφου ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ εἶναι δυνατὸν, φραστικῶς τουλάχιστον, νὰ συμπυκνωθῆ σὲ μιὰν καὶ μόνην διαπίστωσιν, ὅτι δηλαδὴ ὁ ἴδιος ἔθεσε στὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφικῆς διανοήσεως τὴν δύναμιν τοῦ πνεύματός του ὡς ἱστορικοῦ τῆς

ἀρχαίας φιλοσοφίας, πιστεύοντας πώς ὁ ἱστορικός διεισδύει πρὶν ἀπὸ τὸν φιλοσοφοῦντα σ' ὠρισμένες κλειστὲς περιοχὲς τῆς ἀρχαιότητος, ὥστ' εὐχερῶς νὰ τὸν εἰσαγάγει σ' αὐτὲς ἐκ τῶν ὑστέρων, καὶ πῶς, τ'ἀνάπαλιν, ὁ φιλοσοφῶν παρέχει στὸν ἱστορικὸν τὰ κλειδιά των κατὰ τὰ διερευνώμενα χρονολογικὰ στρώματα τρεχουσῶν ἢ κυριαρχουσῶν ἰδεολογιῶν οἱ ὁποῖες στηρίζουν ἢ ἐπισκιαζοῦν τ' αὐθεντικὰ σύγχρονά τους φιλοσοφικὰ δρώμενα. Ὁ Jerphagnon ἀρέσκειται ἐπαναλαμβάνοντας ὅτι ὁ ἱστορικός τῆς φιλοσοφίας εἶν' ἓνας πληροφοριοδότης πού δρᾷ μέσα στὸ αἰώνιο παρόν, καὶ πού εἶναι σὲ θέση νὰ εἰσχωρεῖ ἀκόμη καὶ μέσα στὸν Ἄδην. Στὴν πραγματικότητα, ἐκεῖνο πού ὁ ξένος μας ἠθέλησε καὶ κατῶρθωσε νὰ δείξει καὶ νὰ κατοχυρώσει ἱστορικῶς καὶ φιλοσοφικῶς, χάρη σὲ μιὰν σειρὰ ἔξοχων ὀγκωδῶν συγγραμμάτων πού φέρουν τίτλους ὅπως *Ζῆν καὶ φιλοσοφεῖν ὑπὸ τοὺς Καίσαρας· Ζῆν καὶ φιλοσοφεῖν ὑπὸ τὴν χριστιανικὴν αὐτοκρατορίαν· Ἰουλιανός, ὁ ἐπιλεγόμενος Ἀποστάτης· Ἱστορία τῆς διανοήσεως*, καὶ ἄλλων πολλῶν πού ἔχουν δυναμικῶς ἐπιδράσει ἐπὶ τοῦ σύγχρονου στοχασμοῦ, ἀλλὰ καὶ χάρη σ' ἑκατοντάδες μικρότερα δημοσιεύματα, εἶναι ἡ ἐπὶ αἰῶνες διαρκὴς ἐπίδραση τῶν ἐπὶ μέρος ἐλληνικῶν φιλοσοφικῶν ρευμάτων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας, ὡς συνολικῆς πνευματικῆς ἐκφράσεως τῆς ἐλληνικῆς εὐαισθησίας, ἐπὶ τῆς γενέσεως καὶ τῆς περαιτέρω διαμορφώσεως τῆς ρωμαϊκῆς συνειδήσεως καὶ ἐπὶ τῆς ἰδεολογίας πού ἐνεδυνάμωσε τὴν αὐτοκρατορία τῶν Καισάρων, πρὶν αὐτὴ καταλυθῆ καὶ ἐπιβιώσει ὑπὸ τὸ χριστιανικὸ της περιάλυμμα στὴν ἐλληνικὴν ἀνατολή, καὶ πρὶν ἐμβολιάσει διὰ τῶν ἐλληνικῶν τῆς συνιστωσῶν τὴν εὐρωπαϊκὴν Δύση.

Αὕτῃ εἶναι, δι' ἐλαχίστων ἐνώπιόν σας ἐκτιθέμενη, ἡ προσωπικότης, αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργον τοῦ Lucien Jerphagnon, αὕτῃ καὶ ἡ προσφορά του στὴν ἐπιστήμη, στὸ πνεῦμα καὶ στὴν Ἑλλάδα.

Cher Confrère et Ami,

Je vous souhaite la bienvenue parmi nous. Vous êtes ici à titre de philosophe et d'historien éminent de la philosophie, mais aussi à titre de penseur ayant œuvré pour imposer définitivement, sur le plan international, ce que tout le monde savait de tous temps, mais que certains de nos contemporains feignaient ignorer, à savoir qu'à travers Rome dont elle a scellé le génie, la Grèce est présente en Occident depuis toujours, et le demeurera par la force des choses, autrement dit par la force de la spiritualité qu'elle dégage, et qui est son essence même. Par vos travaux et par vos actes vous avez mérité la reconnaissance des Hellènes dont vous êtes effectivement l'un des plus brillants. C'est pourquoi nous vous accueillons aujourd'hui en toute cordialité.